

Het grote avontuur

Amundsen aan de zuidpool

Meer nog dan het Hoge Noorden heeft het zuidpoolgebied zich eeuwenlang in een sluier van ondoordringbare geheimzinnigheid gehuld. Was dit misschien de reden waarom de ontdekking van dit land zo lang op zich heeft laten wachten? Of was het de grote afzondering van Antarctica, die zelfs de Scandinavische en Engelse zeevaarders deed aarzelen om de vijandige zuidpoolzeeën, die rijk aan robben en walvissen schenen te zijn, te doorkruisen? Tot in de 16e eeuw hield men er de verkeerde mening op na, dat Vuurland, in

het uiterste zuiden van Zuid-Amerika, een soort uitloper van een mysterieus vasteland moest zijn, dat men "Zuidland" noemde. Meer dan 200 jaar bleef men in deze waan. In 1772 ging de Engelsman Cook op speurtocht, overschreed de zuidpoolcirkel, maar vond geen spoor van land. Daarna geraakte Antarctica weer in de vergeethoek. Er ging trouwens weinig aantrekkingskracht van uit in vergelijking met het Hoge Noorden, waar men ijverig naar doorvaarten zocht. Pas in de 19e eeuw werd de exploratie van het zuidpoolgebied op grote en gedurfde wijze aangepakt. Bij deze ontdekkingstochten kon men gebruik maken van de vele ervaringen die tijdens de verkenning van de arctische gebieden werden opgedaan. Doch weldra zou blijken, dat de natuurkrachten in het zuidpoolgebied deze van Arctica nog in wreedheid overtroffen. In 1823 slaagde de robbenjager Weddell erin zeer ver naar het zuiden op te rukken, al betwijfelt men dat hij de zee - naar zijn naam Weddellzee genoemd - ooit bereikte. Was het dan de Engelse ontdekkingsreiziger John Biscoe, die het eerst in 1831 vaste voet aan antarctische wal zette? Hij gaf in elk geval de naam aan het eerste stuk antarctisch vasteland en noemde het Enderbyland, naar

de gebroeders Enderby, die zijn reis hadden ingericht. De ontdekking van Antarctica gaf spoedig aanleiding tot internationale samenwerking: reeds in de jaren 1837-43 zond men negen boten van verschillende landen uit met het doel de grote afstanden gemakkelijker te overbruggen. Frankrijk leverde twee stoomschepen onder leiding van Dumont d'Urville, die in West-Antarctica onder meer Adelieland ontdekte. James Ross, de leider van de Engelse groep, baande zich een weg doorheen het pakijns tot in de zee, die nu nog altijd zijn naam draagt (Rosszee), maar de Rossbarrière hield hem tegen. Het gedeelte van Antarctica dat zich ten westen van de Rosszee uitstrekt, gaf hij ter ere van zijn koningin de naam Victorialand. Ross ontdekte bovendien twee vulkanen, die hij naar zijn schepen "Erebus" en "Terror" doopte. De Amerikanen exploreerden in hetzelfde internationale verband de oostelijke randen van het nieuwe continent. Het is wel merkwaardig, dat de rush naar Antarctica daarna gedurende ongeveer 50 jaar werd stopgezet, al beproefden tijdens deze periode een groot aantal robbenjagers hun geluk in de antarctische wateren. De Britten en de Noren stelden na 1890 plots veel belang in de Zuidelijke IJszee: zij meenden terecht dat de walvisvaart hier van grote economische betekenis kon worden. Onder commerciële impuls werd bijgevolg de verdere exploratie van Antarctica in de hand gewerkt. Zo bereikte de Noorse walvisexpeditie onder leiding van Kristensen en Bull opnieuw Victorialand. De tocht van de Belg Luitenant Adrien de Gerlache (1866-1934) daarentegen stond in het teken van het wetenschappelijke onderzoek. Hij vertrok met zijn "Belgica" uit Antwerpen in 1897. Het lag niet in zijn bedoeling ver naar het zuiden door te dringen.

de "Endurance" van Shackleton

Hij stichtte evenwel observatiestations die 100 meer zuidelijk lagen dan de toen bestaande posten, hij ontdekte de zeeëngte van Gerlache en een reusachtig plateau, dat op een groot antarctisch continent wees. De expeditie raakte vast in het pakijs en werd gedwongen de eerste overwintering in het zuidpoolgebied te realiseren. Na een verblijf van 13 maanden in het pakijs keerde de Gerlache triomfantelijk terug. Daarmee was de grote stoot gegeven. Internationale geografische verenigingen drongen aan op intensief poolonderzoek. Zo vertrokken in het begin van de 20e eeuw ongeveer gelijktijdig drie belangrijke expedities: een Zweedse onder leiding van Otto Nordenskjöld, een Duitse onder von Drygalski en een Britse onder Scott. Dank zij een aantal heroïsche tochten tussen 1901 en 1904 ondernomen, legden zij de grondslag voor een betere kennis van Antarctica en maakten zij de droom spoedig de zuidpool te ontdekken tot een obsederende idee. Shackleton opende in 1908 de eigenlijke wedloop tot de pool:

hij naderde tot op 170 km, maar moest uitgeput en bijna verhongerd terugkeren. Uiteindelijk leverden de Noren en de Engelsen de dramatische eindstrijd. Met slechts enkele dagen tussentijd werd de pool tweemaal bereikt: op 14 december 1911 zegevierde Amundsen; Scott op 18 januari 1912. Amundsen legde in 98 dagen ongeveer 3000 km af. Hij dankte zijn zegerijke tocht niet alleen aan de degelijke voorbereiding, maar vooral aan de eskimohonden, die hem op zijn tocht vergezelden en de zwaarbeladen sleden trokken. Amundsen keerde veilig naar zijn basis terug. Scotts terugtocht daarentegen werd een catastrofe. De Britse ontdekkingsreiziger had pony's boven honden verkozen; ze bleken niet tegen het barre klimaat bestand. Daar alle pony's gestorven waren, moesten de manschappen zelf de sleden trekken.

Bij temperaturen, schommelend tussen -210°C en -40°C vorderde de groep zeer langzaam in de richting van de opslagplaats. Op dinsdag, 27 maart bevond Scott zich op 20 km van het kamp:

Antarctica bleef praktisch tot in de 19e eeuw "terra incognita". Nog dreigender en geheimzinniger dan het Hoge Noorden liet dit reusachtige continent slechts langzaam zijn verkenning toe. In de loop van de 19e eeuw slaagden pioniers er schoorvoetend in de sluier van het mysterieuze "Zuidland" op te lichten. Pas in 1911 bereikte Amundsen de zuidpool, terwijl Scott enkele weken later dit exploit met zijn leven betaalde.

hevige blizzards beletten hem één stap verder te komen. In november 1912 vond men de lijken van Scott en zijn vier gezellen, samen met alle aantekeningen, dagboeken en geologische monsters terug... De tragische dood van Scott betekende het einde van het poolonderzoek volgens de oude stijl. Weldra deden vliegtuigen, weasels (amfibievoertuigen), tractors en ijsbrekers hun intrede: de moderne exploratie van Antarctica ving aan, nieuwe pioniers verschenen op het toneel...

het rampzalige einde van de expeditie van Scott

